

מתכונת בתנ"ך

2 יחידות לימוד (70%)

הוראות לנבחנים

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	-	(20X2)	-	40 נקודות
פרק שני	-	(20X1)	-	20 נקודות
פרק שלישי	-	(14X2)	-	28 נקודות
פרק רביעי	-	(12X1)	-	12 נקודות
סה"כ	-			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלתי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: 1. אל תעתיקו את השאלה. כתבו את מספרה בלבד.
2. התרכזו בנושא שימו לב לכתב, לכתיב ולפיסוק בתשובתיכם.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

ההנחיות בשאלון מנוסחות בלשון זכר רבים ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון - ספר בראשית: סיפורי אבות וסיפורי יוסף - 40 נקודות

ענו על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה -20 נקודות)

בכל אחת מהשאלות שבחרת ענו על כל הסעיפים. סעיף א (6 נקודות) וסעיפים ב-ג (7 נקודות לסעיף).

1. בראשית י"ח

קראו פסוקים כ'-כ"א.

א. בפסוקים אלו ה' פונה לאברהם ומיידע אותו בדבר כוונתו להשמיד את סדום ועמורה, אך זאת לא

לפני שה' בודק בעצמו את התנהגותם של תושבי סדום.

1) הסבירו איזה קושי דתי/ אמוני/ תיאולוגי מתעורר מקריאת פסוק כ"א? (3 נקודות)

הקושי: מדוע ה' צריך "לרדת" ולבדוק? הוא לא יודע הכל? / הוא לא "נמצא" בכל מקום?

2) הסבירו מהו הפתרון לקושי שהצגתם? (3 נקודות)

פתרון: אחד מהפירושים הבאים –

- "דיברה תורה בלשון בני אדם" התורה מדברת בשפה "עממית" כדי שתהיה מובנת

לקוראים (גם במחיר של תיאורים לא מדויקים של ה').

- ה' נותן דוגמה אישית לדיינים, שעליהם לבדוק את העובדות בעצמם לפני שהם פוסקים.

ב. קראו פסוקים כג'-לג'.

בין אברהם לה' יש חילוקי דעות.

1) הסבירו במה הם חולקים ועל מה הם מסכימים, בנוגע לתפיסת הגמול הראויה? (3 נקודות)

אברהם וה' מסכימים בנוגע לתפיסת הגמול ה"קיצוצי" (שבגלל כמה אנשים כולם יקבלו

אותה תגובה). הם חלוקים בשאלה האם בגלל הרעים או בגלל הטובים הקבוצה תקבל את

אותה תגובה זהה לכולם?

2) האם אברהם נכשל או עמד בניסיון בוויכוח הנוקב שניהל עם ה'? נמקו. היעזרו בפסוקים י"ז

וכ"ז (4 נקודות)

אברהם עמד בניסיון, הוא ביצע את תפקיד הנביא – לעורר את הרחמים של ה' על החוטאים.

לכן ה' מחליט לעדכן אותו על כך בפסוק י"ז.

הוויכוח הוא לא חטא כל עוד הוא בשפה נקייה ומכבדת ואברהם אכן הקפיד לבקש רשות

ומחילה מכבודו של ה' לפני שדיבר לפי פסוק כ"ז.

ג. בפולמוס (ויכוח) של אברהם עם ה', משתמש אברהם ב**אמצעים רטוריים** שונים.

ציינו והדגימו שניים מהאמצעים הרטוריים בפולמוס בין אברהם לה' והסבירו את תרומתם.

(7 נקודות)

שניים מהאמצעים הבאים:

שאלות רטוריות – אברהם שואל את ה' שאלות כדי להדגיש את המסר ולא על מנת לקבל תשובה

(הגוי גם צדיק תהרוג? / השופט כל הארץ לא יעשה משפט?)

הדרגתיות – אברהם מתחיל מבקשה קטנה (להציל בזכות 50) ומסיים בבקשה גדולה (להציל

בזכות 10 בלבד)

חזרות – אברהם חוזר ומבקש רשות, חוזר ומציג עצמו כעפר ואפר – כדי להדגיש את מעמדו בפני

ה'.

מילים מנחות – המילים צדיק, רשע, שופט חוזרות על עצמן כדי להדגיש את התפקיד של השופט להבחין בין צדיק לרשע ולא לתת דין אחד לכולם.

2. בראשית כ"ב

א. יש הטוענים כי גם בניסיון הראשון (בפרק י"ב, פסוקים א'-ה') וגם בסיפור העקדה - ניתן לזהות "מעשה אבות סימן לבנים". הסבירו כיצד ניסיונות אלו מהווים "מעשה אבות סימן לבנים". (6 נקודות)

הניסיון הראשון "לך לך מארצך" חוזר על עצמו בדורות הבאים אצל בני אברהם – (ואף בימינו אנו) בכך שבני ישראל נדרשים לעזוב את ארצות מוצאם, כלומר: לעזוב את הגלות, ולנדוד לארץ ישראל ולהקים בה שוב את מדינת היהודים. ה"צו" לשוב לארץ, היה גם בזמן שיבת ציון (וגם בעת החדשה).
הניסיון העשירי – ניסיון העקדה – ניתן לומר שחוזר על עצמו מאז חורבן בית שני בכל דור ודור – כאשר מציבים ליהודים אולטימטום למות או להמיר את דתם. יהודים רבים נעקדו על מזבח האמונה באל אחד במשך אלפי שנות קיומו של עם ישראל ובימינו חיילים רבים נעקדו לשם הקמת המדינה בארץ ישראל.

ב. קראו פסוק י"ב ואת פירוש ה"כלי יקר":
"אין כל לשון עתה ממעט הזמן הקודם לו, שהרי מצינו (נמצא) (פסוק) ועתה ישראל מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה, וכי קודם זה לא שאל ממנו היראה? אלא שהוא כאלו אמר והנה ישראל. כך עתה ידעתי כאלו אמר הנה ידעתי".

- מהו תקושי עימו התמודד הפרשן "כלי יקר" בפסוק זה? הסבירו את הפתרון שהציג הפרשן. (4 נקודות)
הקושי: לפני ניסיון העקדה ה' לא ידע שאברהם צדיק/ירא ה'? (2 נקודות)
הפתרון: אין הכוונה במילים "עתה ידעתי" שלפני כן ה' לא ידע, אלא הכוונה "הנה ידעתי" הרי ידעתי (מראש) שאתה ירא ה'.
2 יש טוענים כי יש קשר של "ויותר" (ולא קשר של "הוספה") בין המילים: "עֲתָה יָדַעְתִּי כִּי־יִרְאָה אֱלֹהִים אֶתָּה (למרות פחדך לחטוא לי)" לבין המילים: "וְלֹא חִשְׁבָּתָּ אֶת־בְּנֶךָ אֶת־יְחִידֶךָ מִמֶּנִּי".
הסבירו האם טענה זו תואמת או לא תואמת את הפירוש שהצגתם בתת הסעיף הקודם? (3 נקודות)

הטוענים שה' אמר לאברהם למרות שאתה ירא אותי (וידוע שאסור לרצוח) לא פחדת לרצוח את בנך, למעשה אומרים שה' ידע תמיד שאברהם צדיק ולא רק בזכות העקדה.

ג. קראו פסוקים י'-י"ב.

יש הטוענים כי אברהם הצליח בניסיון העקדה ויש הטוענים כי הוא נכשל.
בססו כל אחת מן הדעות על הכתוב. (7 נקודות)
הטוענים שאברהם נכשל בעקדה יטענו שהוא היה צריך להילחם על הצלת בנו כפי שנלחם על הצלת אנשי סדום ועמורה.
הטוענים כי אברהם הצליח בעקדה יטענו שהוא קיבל על כך שכר כי הוכיח נאמנות מוחלטת.
הוא לא היה צריך להילחם כמו במקרה של סדום, כי ה' לא בישר לו על "עונש" ליצחק לכן לא ללונטי "להתווכח" עם ה' על כך כמו במקרה של הודעה על כוונה להעניש.

3. בראשית מ"א

א. בתקופת המקרא התייחסו לחלומות כמקור מידע חידתי חיצוני לאדם, מידע החוזה ומנבא את העתיד.

- (1) הביאו שתי ראיות מן הכתוב לביסוס טענה זו. (4 נקודות)
פרעה קם מוטרד מהחלום – כלומר הוא מייחס לו חשיבות ומשמעות ולא רק חוויה לילית.
פרעה מחפש קוסם/מכשף/פותר חלומות – כלומר הוא מבין שמדובר בצופן שמימי שמתאר את העתיד.
- (2) הסבירו כיצד בימינו מסבירים את הקשר בין חלומות להתגשמותם בעתיד? (2 נקודות)
אחד מההסברים :
חלום הוא "נבואה שמגשימה את עצמה". אדם שמאמין שיקרה לו משהו הוא מתנהג בהתאם וזה מה שגורם לכך שזה יקרה לו. למשל תלמיד שחולם לקבל 90+ במתכונת ולומד ימים ולילות כדי לקבל 90+ בסוף מקבל 90+ כי למד כראוי למבחן.
הסבר אחר – החלום מציף מחשבות מודחקות. הרבה פעמים אנו יודעים את העתיד (שנכשל במבחן כי לא למדנו) ואנו חולמים על זה כי זה מה שחשבנו בעצמנו במודע/לא מודע גם כשהיינו ערים.
יתקבלו הסברים מודרניים נוספים. אין חובה להביא בתשובה דוגמה מהחיים וניתן להסתפק בהסבר תיאורטי בלבד ללא כל המחשה.

- ב. בין פרעה ליוסף יש מחלוקת בנוגע לשאלה- כיצד ניתן להגיע לפתרון הנכון של החלומות?
- (1) הציגו את העמדה של פרעה ואת העמדה של יוסף, בנוגע לדרך הנכונה לפתרון החלומות. (4 נקודות)
העמדה של פרעה שמדובר בתרגיל חשיבה. חכמים מסוגלים לפתור אך מי שאינו חכם אינו מסוגל. יוסף טוען שהפתרונות לא תלויים בחוכמת הפותר אלא ביכולת שלו לתקשר עם ה'.
(2) הסבירו כיצד פרעה בודק איזו עמדה היא הנכונה? היעזרו בהבדל בין תיאור החלום ע"י המספר המקראי, לעומת תיאור החלום ע"י פרעה ליוסף. (3 נקודות)
אם פתרון חלום הוא בזכות "חוכמה" על הפותר לקבל מידע מדויק מהחולם כדי לפתור נכון את החלום ואם הפתרון הוא משמים אין חשיבות לדיווח מדויק של החלום. לכן פרעה בכוונה משנה ממה שקרה בחלום כדי לבדוק האם יוסף בסך הכל אדם חכם או שמא באמת יש לו יכולת תקשור.

- ג. **קראו פסוקים ל"ד-מ'.**
- בפסוק מ' פרעה נמנע מליטול לעצמו את תפקיד ניהול המשבר והוא מטיל את התפקיד על יוסף. הציגו שתי סיבות סמויות (סיבות שאינן מפורטות בסיפור המקראי), מדוע פרעה נמנע מלקחת את התפקיד, שיוסף ייעד לו לפי פתרון החלום שהציג לפניו. (7 נקודות)
- סיבה 1: כי פרעה לא רצה לבזבז את זמנו.
- סיבה 2: פרעה לא היה בטוח שיהיה רעב ולא רצה שיאשימו אותו שאסף תבואה 7 שנים והכל יזרק לפח כי אין רעב ואין צורך בתבואה ישנה כשיש חדשה.

פרק שני – ספר שמות: התהוות האומה

ענו על אחת מן השאלות 4-5 (לכל שאלה 20 נקודות).

בכל שאלה שבחרתם, ענו על כל הסעיפים (לסעיף א – 6 נקודות, לסעיפים ב-ג 7 נקודות לסעיף).

4. שמות ל"ג

א. קראו פסוקים א'-ו'.

יש הטוענים כי ה' מחל וסלח לעם ישראל (לאחר שמושה הרג את 3,000 החוטאים בחטא העגל – כמסופר בפרק ל"ב), ויש הטוענים כי ה' לא מחל לעם על כך ש3,000 חוטאים חטאו בחטא העגל. בססו את שתי הטענות הללו על הכתוב. (6 נקודות)
הראיה שסלח – הוא לא משמיד את כל העם כפי שתכנן.
הראיה שלא סלח – הוא מודיע שאין בכוונתו להמשיך במסע לארץ עם בני ישראל.

ב. בפסוק ט"ו משה משמיע טענה שיש בה "סיכון מחושב".

1) הסבירו מה הסיכון בדבריו של משה לה' (3 נקודות)

משה "מאיים" על ה' אם אתה לא סולח אז תשאיר אותנו במדבר ואל תעלה את העם לארץ.
ה' יכל להסכים עמו ולהמיתם במדבר כפי שרצה כאשר חטאו בעגל בהר סיני.

2) הסבירו מדוע משה חש בטחון כי ה' יאלץ "להיכנע" להצהרת משה? היעזרו בשמות ל"ב פסוקים יא'-יב'. (4 נקודות)

כי משה כבר שכנע בהר סיני את ה' שהדבר יפגע בשמו הטוב של ה' וה' אכן ויתר ואמר לו לרדת לעם.

ג. קראו פסוק כ"ג.

1) הציגו את הקושי התאולוגי/ דתי/ אמוני העולה מפסוק זה. (3 נקודות)

הקושי: כיצד כתוב שלה' יש כף יד ופנים? לה' יש גוף?

2) הסבירו מהו הפתרון לקושי שהצגתם. (4 נקודות)

פתרון: זו מטאפורה. יד=כוח/השפעה. (פני ה' = הבנת ה').

5. שמות ל"ד

קראו פסוקים ו'-ז'.

א. כיצד מכונים במסורת היהודית פסוקים אלו? ומתי (בלוח השנה העברי) נהוג לומר אותם? (6 נקודות)

"13 מידות של רחמים"

ונהוג לומר פסוקים אלו כל השנה בתפילות (שחרית ומנחה (לאחר תפילת עמידה)).
ובמיוחד בתקופת ה"סליחות" (בחודש הרחמים והסליחות (בחודשים אלול-תשרי)).

ב. קראו גם יונה ד' פסוק ב'.

1) הסבירו באיזה אור (חיובי או שלילי) יונה רואה את הרחמנות של ה' כלפי החוטאים? (3 נקודות)

יונה רואה באור שלילי את הרחמנות של ה' על חוטאים. הוא מסביר שהוא ברח כי לא רצה שה' ימחל לתושבי נינוה על החטאיהם.

2) האם לדעתכם רחמנות היא דבר חיובי או שלילי? בתשובתכם התייחסו לרחמנות של אחרים כלפיהם, ולרחמנות שלכם כלפיי אחרים. (4 נקודות)

אחת מתוך שתי האפשרויות -

רחמנות זה מצד אחד דבר חיובי – היא מעניקה הזדמנות שניה/פתיחת דף חדש/מעניקה אינטרס להפסיק את ההתנהגות השלילית

מצד שני – יש אנשים שמנצלים את הרחמנות לרעה וחוטאים שוב ושוב ומבקשים סליחה

ג. קראו גם **שמות כ' פסוקים ד'-ה'**.

בפסוקים אלו באות לידי ביטוי **תפיסות גמול** זהות.

1) הציגו את **הדמיון** בין תפיסות הגמול בפרק כ' ובפרק ל"ד. (3 נקודות)

בשני המקרים מדובר על גמול דורות. פעולה שאדם עושה משפיעה על הדורות הבאים

2) הציגו את **ההבדל** בין גמול חיובי לגמול שלילי. (4 נקודות)

בגמול דורות חיובי השכר ממשיך למשך 1000 דורות ואילו בגמול דורות שלילי העונש ממשיך רק ארבעה דורות

פרק שלישי – נושאי הבחירה (28 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 6-10 (לכל שאלה – 14 נקודות).

בכל שאלה ענו על סעיף א חובה (6 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (8 נקודות לסעיף שבחרתם).

6. שיבת ציון

קראו **יחזקאל פרק ל"ז, פסוקים ט"ו-כ"ח (משל העצים)**.

ענו על סעיף א – חובה

הציגו את **המעשה הסמלי** שנדרש יחזקאל לבצע לפני העם, והסבירו את **תפקידו** ואת **משמעותו** של המעשה הסמלי שהצגתם. (6 נקודות)

יחזקאל נדרש לקחת שני עצים, לרשום על כל אחד מהם את שמות השבטים. באחד את השבטים של ממלכת יהודה ובשני את השבטים של ממלכת ישראל/שומרון ולאחר מכן לאחד את שני המקלות למקל אחד בפני העם.

המשמעות של המעשה הסמלי הוא שבעתיד הממלכה לא תהיה מפוצלת אלא (שוב) מאוחדת

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

סעיף ב: לפניכם קטע משירו של אהוד מנור:

"הלוואי שלא נכאב ואיש אחיו יאהב

הלוואי ויתמזגו מזרח ומערב

הלוואי, הלוואי ונחדש ימינו כאן בקדם".

1) הציגו את **הדמיון** בין משל העצים לבין שירו של אהוד מנור. (4 נקודות)

בשני המקרים יש שאיפה לאחדות בין חלקים שונים של העם. בשיר מזוג בין עדות המזרח לעדות המערב ובנביא בין שבטי ממלכת יהודה לבין שבטי ממלכת ישראל

2) איזו ביקורת ניתן להעביר על הנוסטלגיה הבלתי מסוייגת לעבר? היעזרו בפסוקים כב'-כג' (4 נקודות)

ההתרפקות על העבר לפעמים משכיחה את הדברים השליילים שהיו בעבר.
לפי פסוקים כב-כג. בתקופת הממלכה המאוחדת הם חטאים דתיים הם מרדו בה'.

סעיף ג: קראו פסוקים כ"ה-כ"ו.

- 1) הסבירו כיצד **המילה המנחה** בפסוקים אלו מדגישה את ההבדל בין הברית הישנה (ברית סיני) לבן הברית החדשה עם ה'? (6 נקודות)
המילה המנחה "עולם". מדגישה שהפעם הברית תחזיק מעמד לנצח.
- 2) האם נבואה זו התגשמה? נמקו תשובתכם (2 נקודות).
לא! עם ישראל שוב חטא בימי בית שני וגם בית שני נחרב ושוב יצאנו לגלות.

7. נביא ונבואה

קראו ירמיה כ"ח פסוקים א'-יא'.

ענו על סעיף א – חובה

א. בפסוק א' ובפסוק ה' מוזכרות שתי קבוצות אנשים, אשר לפנייהם התקיים הוויכוח בין שני הנביאים. הסבירו את תפקידה של כל קבוצה באירוע זה. (6 נקודות)
הכוהנים – קיבלו מהעם את הקורבנות כאשר באו להקריב קורבנות חטאת/לבקש מחילה על חטאיהם עם – קהל היעד / ה"צרכנים" של בית המקדש – האנשים שבאו להקריב קורבנות כדי שה' ימחל להם. לשתי הקבוצות היה "אינטרס" שהמקדש ימשיך לפעול. הכוהנים כי זה מקום פרנסתם והעם כי זה המקום שבו הם מקבלים "שירותי דת".

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

ב. קראו גם דברים י"ח, פסוקים כ"א-כ"ב והסבירו מהו השינוי של ירמיה **בקריטריונים (אמות המידה)** לנבואת אמת? (8 נקודות)

לפי ספר דברים כל נבואה שלא התגשמה היא נבואת שקר
אולם, ירמיה טוען שנבואות זעם/פורענות לא אמורות להתגשם. הם רק איום/הפחדה/התראה כדי שהחוטאים יפסיקו לחטוא ולכן הם בכל מקרה נבואות אמת גם אם ה' ויתר על העונש
ג. מהי **התפיסה ההיסטוריוסופית הדתית** הבאה לידי ביטוי בפסוקים ט"ו-ט"ז? (8 נקודות)
שה' הוא אל ההיסטוריה – הוא ששולט בהיסטוריה האנושית – במה שמתרחש בעולם.
לכן, ה' הוא שגרם למות חנניה ואין זה מוות "טבעי"
הערה: שימו לב התלמידים לא נשאלו מה תפיסת הגמול או מה שיטת הגמול. לכן, אין לקבל תשובות כגון: גמול אישי או מידה כנגד מידה. יש לשים לב למונח שתושאל ולא לענות מתוך הרגל/חוסר תשומת לב!

8. חוק וחברה

קראו דברים י"ז, פסוק י"ד.

ענו על סעיף א – חובה

- א. ציינו והסבירו את **שלושת התנאים המצטברים** (ההכרחיים) למינוי מלך. (6 נקודות)
שלוש התנאים המצטברים, הם:
1. כאשר עם ישראל נמצא בארצו. 2. כאשר אין יותר מלחמות לכיבוש/שחרור הארץ. 3. כאשר העם רוצה

- ב. (1) הסבירו כיצד בא לידי ביטוי המונח: "מצוה התלויה בארץ" (4 נקודות)
 עם ישראל מחויב למנות מלך רק כאשר חי בשלווה בארץ אך בחו"ל עם ישראל לא מחויב למנות מלך גם אם חיים קהילה גדולה בחבל ארץ מסויים.
- (2) יש הטוענים כי מצוות מינוי מלך היא חובה ויש הטוענים כי מצוות מינוי מלך היא רשות. בססו כל אחת מן הטענות הללו על הכתוב. היעזרו בפסוק ט"ו. (4 נקודות).
 רשות – לפי ה"פשט" המילה "ואמרת" פירושה "ורצית", כלומר: זה תלוי ברצון ולא רוצים לא חייבים. חובה – לפי "הדרש" עליך לרצות שיהיה מלך ולמנותו. כלומר, אסור לך לא לרצות מלך. (כמו הציווי ואהבת! חובה לאהוב. ולא אם אתה אוהב אז...)
- ג. **קראו פסוק כ'.** ציינו והציגו את שלוש תפיסות הגמול הבאות לידי ביטוי בפסוק זה. (8 נקודות)
 אריכות ימים=גמול אישי וקיבוצי. אישי כי נהנה אישית מחיים ארוכים. קיבוצי כי העם נהנה מיציבות שלטונית.
 הוא ובניו = גמול אישי וגמול דורות.
 בקרב ישראל = גמול קיבוצי – עם ישראל יזכה למלך ישראל בארץ ישראל.
(הערה: מספיק להזכיר כל סוג גמול פעם אחת בלבד).

9. מזמורי תהילים

קראו מזמור ק"ד.

ענו על סעיף א – חובה

סעיף א: בניגוד לסגנון של בראשית א' (הכתוב בצורה טכנית וקרה), מזמור תהילים מנוסח כ"המנון", כ"שיר הלל" לבריאה ולבורא.
 הביאו שתי ראיות מן הכתוב לזיהוי הסוגה / הז'אנר הספרותי של תהילים ק"ד, כ"שיר הלל/ המנון/ שירה מקראית". (6 נקודות)

- הכותב חולק את רגשותיו. הוא מברך ומשבח את ה' על הבריאה "ברכי נפשי/ גדלת מאוד/ אשמח בה", אשירה לה/ אזמרה לאלוהי"
- שימוש באמצעים ספרותיים של שירה מקראית: למשל, (להציג לפחות אחד מהנ"ל)
(הערה: ניתן להדגים כל מונח באמצעות דוגמה אחרת מהפרק)
 - תקבולות נרדפות – למשל: מן-גִּעְרָתְךָ יְנוֹסֵן; מן-קוֹל רִעְמָךְ יִחַפְּזוּ
 - מטאפורות/ דימויים – למשל: עֵטָה-אוֹר, פֶּשֶׁלָמָה
 - שימוש בניגודים – יַעֲלוּ הָרִים, יִרְדּוּ בְקָעוֹת
 - חזרות / כפילויות / מילים מנחות / מילות שלילה – בֶּל-יַעֲבֹרֶן בֶּל-יִשָּׁבוּן

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

סעיף ב: חז"ל שואלים: "מותר (עדיף) האדם מהבהמה?"

- הציגו ראיה מן הכתוב לטענה כי האדם עדיף מהבהמה. (4 נקודות)
 האדם יודע לשדרג את המזון ואינו אוכל חומרי גלם שיש בטבע (הוא הופך חיטה למאפים / ענבים ליינ / זיתים לשמן). או: האדם מכיר בגדולת הבורא ומזמר לה'
- הציגו ראיה מן הכתוב לטענה כי האדם אינו עדיף מהבהמה. (4 נקודות)
 העולם לא נברא רק בשביל בני האדם. למשל הברושים נבראו בשביל החסידות (או כל דוגמה אחרת לכך שלא הכל נועד לאדם)

סעיף ג: במזמור זה מתאר המשורר, בין היתר, את המחזוריות בעולם הטבע.

1 הציגו את עמדת המשורר בנוגע למחזוריות זו. (4 נקודות)

משורר תהילים מהלל את ה' על העולם הבנוי במחזוריות – שהשמש יודעת בדיוק לאן ומתי לשקוע / שהחיות ובני האדם יודעים בדיוק מתי לצאת ולחזור לביתם

2 הציגו יתרון אחד וחסרון אחד, בקיומה של תופעת המחזוריות בטבע. (4 נקודות)

חסרון – כאשר דברים חוזרים על עצמם הם משעממים/לא מרגשים/נותנים תחושה של חוסר חשיבות (כי זה קורה קרה ויקרה).

יתרון – בחיים מחזוריים הכל צפוי ואין הפתעות. אין חדרה מה יקרה מחר? תזרה/לא תזרח השמש?

10. חוכמה: הרהורים על החיים

קראו קהלת ב'.

ענו על סעיף א – חובה

סעיף א: בפסוקים י"ז-י"ח מגיע קהלת למסקנה חמורה מאוד, בנוגע לשאלת הקיום של החיים.

1 מהי המסקנה של קהלת לפי פסוקים אלו? (3 נקודות)

קהלת שונא את החיים. נמאס לו מהחיים. הוא חושב שהכל מיותר וחסר משמעות.

2 במה דומה מסקנתו לדברי אברהם בבראשית ט"ו בפסוקים ב'-ג'? (3 נקודות)

גם אברהם לא מוצא ערך בצבירת רכוש אם ממילא אין לו בן ממשיך שיהיה שווה לטרוח ולצבור עבורו דברים

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

סעיף ב: יש הטוענים כי המלך המתואר בפסוקים ד'-ח' הפר את חוק המלך המופיע בדברים י"ז פסוק י"ז.

בססו טענה זו על הכתוב. (8 נקודות)

לפי חוק המלך אסור למלך להרבות כסף וזהב

ובקטע מתואר בפירוט רב מלך שהרבה בצבירת רכוש

סעיף ג: קראו גם קהלת ה' פסוק י"ב.

1 הסבירו כיצד בא לידי ביטוי הפסוק מפרק ה', בפרק ב' פסוקים י"ב-י"ז. (4 נקודות)

בפרק ה' קהלת אומר שלפעמים שיש לך "הרבה" זה פוגע בך (2 נקודות)

ובפרק ב' אנו רואים שמרוב חוכמה קהלת הופך למריר/מתוסכל/מיואש

2 לאור תשובתכם בתת סעיף 1, הסבירו את האיסור המופיע בבראשית ב' פסוק י"ז. (4 נקודות)

בגלל שהחוכמה גורמת לדאגות וחוסר שינה לפי פסוק כ"ג (וכן יוסיף דעת יוסיף מכאוב)

לכן ה' אומר לאדם הראשון, שידע לקרוא בשמות לחיות, שלא לאכול מעץ הדעת טוב ורע – כי

יותר מידי "חוכמה" תפגע לו בחשק לחיות וביום שיאכל ויהיה "חכם" היא ירצה למות

פרק רביעי – קטע להבנה וניתוח / קטע שלא נלמד (12 נקודות)

(השאלות בפרק זה נלקחו מתוך אתר: 'מקראנט').

ענו על סעיף א חובה (7 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ד (5 נקודות לסעיף).

קראו שמואל א', פרק ג'.

א והנער שמואל משרת את-ה' לפני עלי ודבר-ה' היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ. {ס} ויהי ביום ההוא ועלי שכב במקומו ועינו החלו כהות לא יוכל לראות. **ג** ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל ה' אשר-שם ארון אלהים. {פ}

ד ויקרא ה' אל-שמואל ויאמר הנני. **ה** וינץ אל-עלי ויאמר הנני כי-קראת לי ויאמר לא-קראתי שוב שכב וילך וישכב. {ס} ויסף ה' קרא עוד שמואל ויקם שמואל וילך אל-עלי ויאמר הנני כי קראת לי ויאמר לא-קראתי בני שוב שכב. **ז** ושמואל טרם ידע את-ה' וטרם יגלה אליו דבר-ה'. **ח** ויסף ה' קרא-שמואל בשלישת ויקם וילך אל-עלי ויאמר הנני כי קראת לי ויבן עלי כי ה' קרא לגער. **ט** ויאמר עלי לשמואל לך שכב והיה אם-יקרא אליך ואמרת דבר ה' כי שמע עבדך וילך שמואל וישכב במקומו. **י** ויבא ה' ויתיצב ויקרא כפעם-כפעם שמואל שמואל ויאמר שמואל דבר כי שמע עבדך. {פ}

יא ויאמר ה' אל-שמואל הנח אנכי עשה דבר בישראל אשר כל-שמעו תצלינה שתי אוניו. **יב** ביום ההוא אקים אל-עלי את כל-אשר דברתי אל-ביתו החל וכלה. **יג** והגדתי לו כי-שפט אני את-ביתו עד-עולם בעון אשר-ידע כי-מקללים להם בניו ולא כהה בם (לא גער בהם). **יד** ולכן נשבעתי לבית עלי אם-יתכפר (אם יסלח) עון בית-עלי בזבח ובמנחה עד-עולם. **טו** וישכב שמואל עד-הבקר ויפתח את-דלתות בית-ה' ושמואל ירא מהגיד את-המראה אל-עלי. **טז** ויקרא עלי את-שמואל ויאמר שמואל בני ויאמר הנני. **יז** ויאמר מה הדבר אשר דבר אליך אל-נא תכחד ממני כה יעשה-לך אלהים וכה יוסיף אם-תכחד ממני דבר מכל-הדבר אשר-דבר אליך. **יח** ויגד-לו שמואל את-כל-הדברים ולא כחד ממנו ויאמר ה' הוא הטוב בעיניו יעשה. {פ} **יט** ויגדל שמואל וה' היה עמו ולא-הפיל מכל-דבריו ארצה. **כ** וידע כל-ישראל מדן ועד-באר שבע כי נאמן שמואל לנביא לה'. {ס} **כא** ויסף ה' להראה בשלה כי-נגלה ה' אל-שמואל בשלו בדבר ה'.

ענו על שני סעיפים:

סעיף א (חובה) ועוד סעיף מסעיפים ב-ד

סעיף א: בפרק שלפניך מתואר תהליך שבו שמואל ה"נער" (פסוק א) הופך ל"נביא" (פסוק כ').

הציגו שלושה שלבים בתהליך זה. בסס את דבריך על הכתוב. (7 נקודות)

שלושת השלבים:

- 1: ה' קורא לשמואל אך שמואל לא מבין שזה ה' וחושב שעלי קורא לו.
- 2: בפעם השלישית שמואל אומר לה' שהוא יכול להמשיך לדבר אליו (=הוא מבין שה' פונה אליו)
- 3: ה' מוסר לשמואל את דבריו.

ענה על סעיף אחד מסעיפים ב-ד

סעיף ב: בפסוק א' נאמר: "ודבר ה' היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ" [=נפוץ].

הסבירו במה ציון פרט זה בתחילת הסיפור עוזר להבין את התפתחות העלילה בפסוקים ב'-י'.

בססו את דבריכם על הכתוב. (5 נקודות)

בגלל שבאותה תקופה ה' לא היה מתנבא לבני האדם לכן שמואל לא ידע מה זו נבואה ושה' הוא זה שפונה אליו.

סעיף ג: קראו פסוקים יא'-יח'.

שמואל אינו ממהר לספר לעלי הכהן את התוכן של דבר ה' אליו.
הביאו מפסוקים אלה שתי ראיות לביסוס טענה זו, והסבירו מה יכולה להיות הסיבה להתנהגות זו של שמואל. (5 נקודות)

שתיים מתוך התשובות הבאות:

- שמואל חוזר לישון ולא הולך לדווח לעלי שהדריך אותו כיצד לענות לה' וכנראה המתין לתשובה.
 - עלי קורא לשמואל, כלומר, אחרי שהתעורר לא קם והלך לדווח לעלי (גם אם חשש שעלי חוזר לישון)
 - עלי נדרש להפציר בו לספר הכל – כלומר מבחינתו הוא לא תכנן לספר.
- הסיבה לשיחוי: שמאל פחד לספר לעלי את התבואה השלילית שה' אמר לו על עלי

סעיף ד: "בעוון אשר ידע כי מקללים להם בניו ולא כָּהֵן בָּהֶם" (פסוק י"ג).

לדברי חז"ל: המילה "להם" בפסוק זה היא **תיקון סופרים**, ובמקור היה כתוב "אלוהים".
מה יכולה להיות הסיבה לתיקון סופרים בפסוק זה?
התנ"ך לא רצה לפגוע בכבודו של ה' לכן במקום לומר שהם קיללו את אלוהים כתוב שהם קיללו להם בלי לרשום את מי הם קיללו.

בהצלחה!